

Essentie uitspraak Hof 's Hertogenbosch 22 juli 2025

(ECLI:NL:GHSE:2025:2043):

- Een lelieteler uit Sevenum is **verboden bestrijdingsmiddelen te gebruiken** tot en met 2028 binnen 250 meter van woningen (r.o. 3.14; 3.47 en 3.48)
- **De middelen vormen een risico** op neurodegeneratieve ziekten op latere leeftijd (zoals Parkinson, Alzheimer en ALS) en ontwikkelingsstoornissen bij **ongeboren en jonge kinderen** (r.o. 3.27 t/m 3.32). Combinaties/cocktails van meerdere bestrijdingsmiddelen kunnen zelfs leiden tot grotere neurotoxiciteit en een verhoogd risico op het ontwikkelen van deze aandoeningen (r.o. 3.37).
- **De toelating van de middelen door het Ctgb schiet tekort** omdat een risicobeoordeling door wetenschappelijke deskundigen ontbreekt. In deze situatie moet de gezondheid van de mens voorrang krijgen op de verbetering van de teelt van planten (r.o. 3.35; 3.38).
- **Dit is lang bekend.** De Gezondheidsraad waarschuwde hiervoor in 2020; het RIVM in 2021 (OBO-onderzoeksrapport). Het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) schreef hierover een brief aan de EFSA in 2021 (3.37; 3.34; 3.35).
- **De Europese Verordening 1107/2009 biedt een hoog niveau van bescherming** tegen pesticiden, gebaseerd op het voorzorgsbeginsel (r.o. 3.21). Dit verplicht de autoriteiten (zoals het Ctgb, de EFSA en de Europese Commissie (r.o. 3.14) maatregelen te nemen om potentiële gevaren te voorkomen.
- **De context van de toepassing van het voorzorgsbeginsel** komt per definitie overeen met een situatie van wetenschappelijke onzekerheid; beschermingsmaatregelen kunnen genomen worden, zonder te wachten op onomstotelijk bewijs of tot de negatieve gevolgen zich daadwerkelijk voordoen (r.o. 3.22 (63)).
- **Artikel 12 Europese Richtlijn duurzaam gebruik pesticiden 2009/128: gebruik van pesticiden in bepaalde specifieke gebieden, die door het brede publiek of door kwetsbare groepen worden gebruikt, moet worden geminimaliseerd of verboden.** Kwetsbare groepen zijn zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven, ongeboren kinderen, zuigelingen, kinderen, ouderen alsmede werknemers en bewoners die gedurende langere tijd blootstaan aan hoge doses pesticiden (r.o. 3.23 (16); r.o. 3.43).
- **De Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden biedt kwetsbare groepen onvoldoende bescherming** tegen pesticiden en is daarmee in strijd met het Europese recht. Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw in de onmiddellijke nabijheid van woningen en omliggende tuinen is niet verboden. Ook

gelden geen wettelijke voorschriften over aan te houden afstanden tot gevoelige objecten, zoals woningen (r.o. 3.42, 3.43, 3.41).

- Het Europese recht is gericht tot de lidstaten en autoriteiten. Burgers kunnen daarom niet rechtstreeks een beroep op het voorzorgsbeginsel doen. Het beginsel weegt wel mee bij de beoordeling of sprake is van een onrechtmatige daad (r.o. 3.14; 3.17; 3.43).
- **Binnen de maatschappelijke kring van telers moeten de gevaren bekend worden geacht.** Ook bekend is dat de toelatingsprocedure (door het Ctgb) tekortschiet. Dan mag de teler daar niet op vertrouwen (r.o. 3.46) en geldt voor hem een verhoogde zorgvuldigheidsnorm met het oog op de belangen van de omwonenden (r.o. 3.47). **Een beroep op rechtszekerheid baat niet** omdat het voorzorgsbeginsel ervoor kan zorgen dat toegestane gewasbeschermingsmiddelen niet meer kunnen worden gebruikt (r.o. 3.39).
- **Het belang van de omwonenden weegt zwaarder** dan het economische belang van de teler. Niet is gebleken dat de teler met een vervangende teelt geen winst maakt (r.o. 3.48; 3.22 (62)).

Motivering verbod niet biologische lelieteelt in gemeente Weert:

- Het is inmiddels algemeen erkend, ook door het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb), dat de toelating van bestrijdingsmiddelen, gebruikt in de sierteelt, in het bijzonder de lelieteelt, tekortschiet; de risico's op schadelijke gevolgen van het gebruik voor **de ontwikkeling van (ongeboren) kinderen** en op **neurodegeneratieve ziektes als Parkinson** zijn onvoldoende onderzocht.
- In een **door meer dan 600 artsen getekende verklaring** staat onder andere: "Veel onderzoek heeft laten zien dat de stoffen in bestrijdingsmiddelen zich het jaar rond verspreiden en dat die stoffen een risico vormen voor de mens. **Waarbij met zekerheid te zeggen is dat het effect op kinderen nog groter is.** Aangezien de organen en systemen van kinderen nog in ontwikkeling zijn en hun lichaamsgewicht lager is, krijgen zij per kilogram lichaamsgewicht een hogere dosering van deze stoffen binnen, wat hun kwetsbaarheid vergroot. Hiertoe behoort ook het risico voor het ongeboren kind dat wordt blootgesteld via de moeder."
- Dit wordt onderbouwd door uitgebreide medisch-wetenschappelijke onderzoeken (ook uitgebreid vermeld in uitspraak Hof 's Hertogenbosch 22 juli 2025) maar ook door waarnemingen van artsen in Drenthe (onder andere Wapserveen) waar veel

lelieteelt (<https://www.dokterevelien.nl/wp-content/uploads/2025/04/Verklaring-artsen.pdf>).

- Volgens het Gerechtshof 's Hertogenbosch worden door de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden kwetsbare groepen, waaronder omwonenden van lelieteelt, onvoldoende beschermd; de wet is op dit punt in strijd met het Europese recht.
- De noodzakelijke onderzoeken naar de effecten van de betreffende gewasbeschermingsmiddelen op de gezondheid van de mens en naar passende maatregelen (zoals bijv. veilige afstanden) zullen naar verwachting nog meerdere jaren in beslag nemen.
- Er is nog geen zicht op nadere besluitvorming en regelgeving door het Ctgb.
- De branche onderzoekt de mogelijkheden om het bestrijdingsmiddelengebruik in de lelieteelt fors terug te brengen (programma Duurzame Bollenteelt Drenthe). De resultaten zijn hoopgevend maar onduidelijk is wanneer dit daadwerkelijk zijn effect heeft op de sierteelt, in dit geval de lelieteelt. Overigens blijven nog veel bestrijdingsmiddelen nodig, terwijl het onderzoek naar de gevolgen van die middelen op de gezondheid dan mogelijk nog niet is afgerond.
- Ook de veel in de lelieteelt gebruikte paraffine oliën zijn bewezen kankerverwekkend en worden ervan verdacht schadelijk te zijn voor de vruchtbaarheid of het ongeboren kind. Deze oliën staan op de lijst van Zeer Zorgwekkende Stoffen van het RIVM.
- De lelieteelt breidt zich snel uit, ook binnen onze gemeente en vindt plaats in de nabijheid van of direct naast gevoelige bestemmingen zoals woonbebouwing, zorgboerderijen, scholen en kinderdagverblijven.
- In het (Tijdelijk deel van het) Omgevingsplan van Weert (het bestemmingsplan Buitengebied) is lelieteelt, binnen de bestemming Agrarisch toegestaan.
- Verspreid over het gehele buitengebied van de gemeente liggen woningen ofwel andere kwetsbare bestemmingen.
- Wanneer rond elk van deze bestemmingen een straal van 250 meter wordt getrokken, blijven er nog beperkte plekken over waar lelieteelt mogelijk zou zijn, zij het dat daar verspreid ook natuurgebieden liggen, waaronder Natura 2000-gebieden.
- De afstand van 250 meter is evenwel nog niet wetenschappelijk onderbouwd. Het perceel van de teler in Sevenum lag binnen 250 meter van de omwonenden; mogelijk is het Hof 's Hertogenbosch daarom van die afstand uitgegaan. Uit het Onderzoek Bestrijdingsmiddelen en Omwonenden (OBO) van het Rijksinstituut voor

Volksgezondheid en Milieu (RIVM) blijkt evenwel dat de bestrijdingsmiddelen op afstanden van maar liefst 500 meter van de akkers worden teruggevonden in de lichamen en lichaamsstoffen van de daar wonende mensen, zelfs in de luiers van kinderen. Uit andere recente onderzoeken blijkt dat deze zich kilometers ver verspreiden.

- Het is voor grondeigenaren en telers in onze gemeente nu onduidelijk wat zij wel en niet mogen en welke investeringen zij kunnen doen.
- De individuele teler en de gemeente hebben een specifieke zorgplicht op grond van art. 2.11 Besluit activiteiten leefomgeving (BAL).
- Iedere omwonende van gronden in gebruik voor lelieteelt in onze gemeente, moet nu de bescherming van zijn of haar gezondheid via een gerechtelijke procedure tegen de teler (privaatrecht) of de gemeente (bestuursrecht) afdwingen.
- Hierdoor ontstaat rechtsonzekerheid en rechtsongelijkheid in de gemeente; de procedures kosten de inwoners, telers en de gemeente bovendien veel (in)spanning, tijd en geld; dit geeft ook veel maatschappelijke onrust.
- De gemeente moet het tijdelijk deel van het Omgevingsplan eind 2031 volledig hebben omgezet naar het nieuwe deel van het Omgevingsplan.
- Daarnaast bestaat echter ook de mogelijkheid om vooruitlopend op een volledige omzetting een thematische wijziging van het omgevingsplan op te stellen waarmee een aanvulling wordt gemaakt op de regels uit het tijdelijke deel. Voor de VNG-publicatie waarin dit wordt toegelicht wordt verwezen naar <https://vng.nl/publicaties/factsheet-thematisch-wijzigen-omgevingsplan>.
- De gemeente is verantwoordelijk voor een veilige en gezonde leefomgeving (art. 1.6 Omgevingswet (Ow): algemene zorgplicht; art. 2.1 lid 4 Ow).
- De gemeente heeft een grote mate van beleidsvrijheid bij de bevoegdheid tot het vaststellen van een omgevingsplan.
- Gelet op voormelde feiten en omstandigheden is het niet verantwoord dat lelieteelt zich verder kan uitbreiden in de gemeente Weert.
- Bovendien liggen er verspreid over praktisch het gehele buitengebied kwetsbare bestemmingen, waaronder woningen en natuurgebieden (waaronder Natura 2000-gebieden).
- De lelieteelt, kan vanwege het genoemde gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de daarbij aan te houden afstanden bovendien een belemmering vormen voor het

gebruik van aangrenzende gronden voor andere functies zoals woningbouw, of natuurontwikkeling.

- Het middelengebruik bij deze lelieteelt maakt ook recreatie in het buitengebied ongezond.
- Daarnaast vormen de soorten en hoeveelheden gebruikte bestrijdingsmiddelen een bedreiging voor het oppervlakte- en grondwater waardoor de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water in gevaar komen.
- Deze belangen, in het bijzonder het belang van de gezondheid van haar inwoners, vinden wij (conform Europese en Nederlandse rechtspraak) zwaarder wegen dan het economische belang van enkele grondeigenaren en telers, die bovendien ook met andere teelten winsten kunnen realiseren.